

AKSENT

ET MAGASIN FRA IOGT I NORGE - NR 2 - 2016 //

FYLL FERIEEN **IOGTS STORE SOMMER-** **KAMPANJE**

SOMMERENS STORE ØLTEST
12 alkoholfrie øl

- NÅ TRENGER VI HANDLING
Globalt narkotikamøte i New York

ISSN 1890-2553

9 771890 255009

02

LEDEREN //

VI SKAL BLI SETT OG HØRT!

De aller fleste av oss vil helst være en del av vinnerlaget. Vi vil være en del av det som har suksess, som er relevant og viktig.

VI ER ET VINNERLAG

Vår organisasjon har alle de kvalitetene som utgjør et vinnerlag: Vi har masse dyktige og bra folk som gjør oppgaver som er viktige og etterspurte i det norske samfunnet. Vi forebygger rusproblemer og har aktiviteter som virkelig gjør en forskjell for utsatte barn, unge og voksne. Og vi er en del av en trend der det blir stadig mer populært og selvfølgelig å drikke alkoholfritt.

SPRÅK ER MAKT OG AVMAKT

Det er opp til oss som medlemmer, tilitsvalgte, frivillige og ansatte å kommunisere på en måte som gjør at folk vil være på lag med oss. Derfor har vi nå på plass en ny fremtidsrettet kommunikasjonsstrategi. Det handler om å beskrive organisasjonen, politikken og ideologien vår med begreper som gir positive assosiasjoner og peker fremover. Vi snakker eksempelvis heller om en solidarisk ruspolitikk enn om restriksjoner. Og heller om å drikke rusfritt enn om avhold.

VI SKAL UTFORDRE!

Vi skal fortsatt være en tydelig og uredd stemme for å utfordre ruskulturen og for et samfunn som er trygt for barn og unge. Vi skal enda sterkere formidle at det har en positiv påvirkning på samfunnet at vi er mange som velger rusfritt. Det gjør vi med å ta språk og kommunikasjon på alvor.

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær IOGT

KJEMPESUPERDUPERGODTFORNØYD

Ordfører i Karmøy, Jarle Nilsen, var i april på besøk på Møteplassen som IOGT driver i Kjøpervik. Der fikk han møte noen av ungdommene som benytter seg av tilbudet.

- **Møteplassen er en suksess**, var hans konklusjon. - Det gode tilbudet er avgjørende viktig for mange. Ungdommer som sliter får kompetent hjelp til å "rydde i livet sitt". Ny sjansse, respekt, glede, selvtillit, livsmot, venner, ambisjoner er noen av superlativene som ungdommene kommer med. Han uttrykte etter besøket at det gjorde inntrykk å få hilse på ungdommene. - De er kjempesuperdupergodt fornøyd med Møteplassen.

LØP FOR INDIA

Elever på IOGTs folkehøgskole på Åsane løp for India rundt Lille Lundegårdsvann i Bergen 22. april.

Hver runde ble sponset av familier og venner, og alle inntekter gikk avkortet til vår partnerorganisasjon APSA sitt krise- og omsorgs-senter Suraksha i India, som henter ut unge jenter fra slaveri og grov utnyttelse. Og formen blant årets elevkull må være særdeles godt, siden nesten 200 000.- kom inn på konto som et resultat av løpingen.

aksent
Medlemsblad for IOGT i Norge
Torggt. 1, 0181 Oslo // Telefon: 23 21 45 80 // E-post: iogt@iogt.no

UTGITT AV: Akademisk forlag, Haugesund // ANSVARLIG REDAKTØR: Hanne Cecilie Widnes //
ANNONSESALG: Kåre Nesheim, tlf 952 74 241 // REDAKSJON: IOGTs sentralkontor //
GRAFISK PRODUKSJON: Poppcorn design - poppcorn.no // TRYKK: Haugesund Bok & Offset - hbo.no //
FOTO FORSIDEBILDE: //

ISSN 1890-2553

EDRUSS VOKSER VIDERE

Edruss på russetreff //
på Lillehammer

Juente sitt prosjekt Edruss har rullet ferdig for tredje året. Tre biler og 582 russ var med på en edru russetid. Dette er nesten 150 flere enn i fjor. Ett viktig mål med prosjektet, foruten å jobbe for at flest mulig tar en edru russetid, er å få fjernet noen av de farligste russeknutereglene, og prosjektleder Daniel Selstø føler at russestyrene har vært positive til å gjøre noe med disse. Selv lanserte Edruss sine egne Edrussknuter. Å utfordre minst to medruss om å være edru 7 dager på rad i russetiden ga f.eks et alkometer i russelua, dele ut en is på lærerværelset og fortelle at du er Edruss ga en ispinne og oppføre seg så merkelig at folk lurer på om du har drukket alkohol ga en Clausthaler-kork i lua.

INSPIRERTE MEDLEMMER

Samtidig som vår folkehøgskole på Åsane markerte sitt 50-årsjubileum var IOGTere fra hele landet samlet på skolen for årets inspirasjonskonferanse. Viktige temaer på konferansen var vår nye kommunikasjonsstrategi, hvordan vi bedre skal nå minoriteter og nye aktiviteter i organi-

sasjonen. Tilbakemeldingene etter konferansen tyder på at målet om inspirasjon ble oppnådd, og flere ga uttrykk for at dette hadde vært en av de beste konferansene de hadde vært med på i IOGT-regi.

NOK ORD NÅ TRENGER VI HANDLING I NARKOTIKAPOLITIKKEN!

Dag Endal fra IOGTs bistandsorganisasjon FORUT var en av de som fikk tale i FNs generalforsamling under vårens store globale møte om narkotikapolitikk.

- Å bruke de neste tre årene med å fortsett å kjempe om ord vil ikke gjøre noen forskjell, sa han. - Tre år med kunnskapsbaserte tiltak vil gjøre en stor forskjell.

Av Jan Tore Evensen

- VI MÅ MOBILISERE

Endal pekte på at forebygging, mobilerings av mennesker og sosial og økonomisk utvikling var de tre viktige nøkkelordene for veien videre. - Vi trenger enkeltmennesker og lokalsamfunn om bord, sa han. - Vi hadde trengt ett ekstra budskap å ta med oss hjem til vanlige mennesker fra dette møtet, en stor og "hårete" ambisjon, noe som kan mobilisere mennesker og involvere lokalsamfunn. UNGASS burde invitere lokalsamfunn over hele verden til å delta i en global bølge av lokal forebygging. Om vi ønsker det kan vi nå en million slike lokalsamfunn før 2019, var hans sterke beskjed til generalforsamlingen. I tillegg la han vekt på at sosiale og økonomisk utvikling må være noe kjernen i arbeidet videre. - Vi ser at alternative utviklingsprogram viser lovende resultater. Disse programmene trenger økt støtte fra det internasjonale samfunnet.

EN AV SEKS FRA SIVILSAMFUNNET

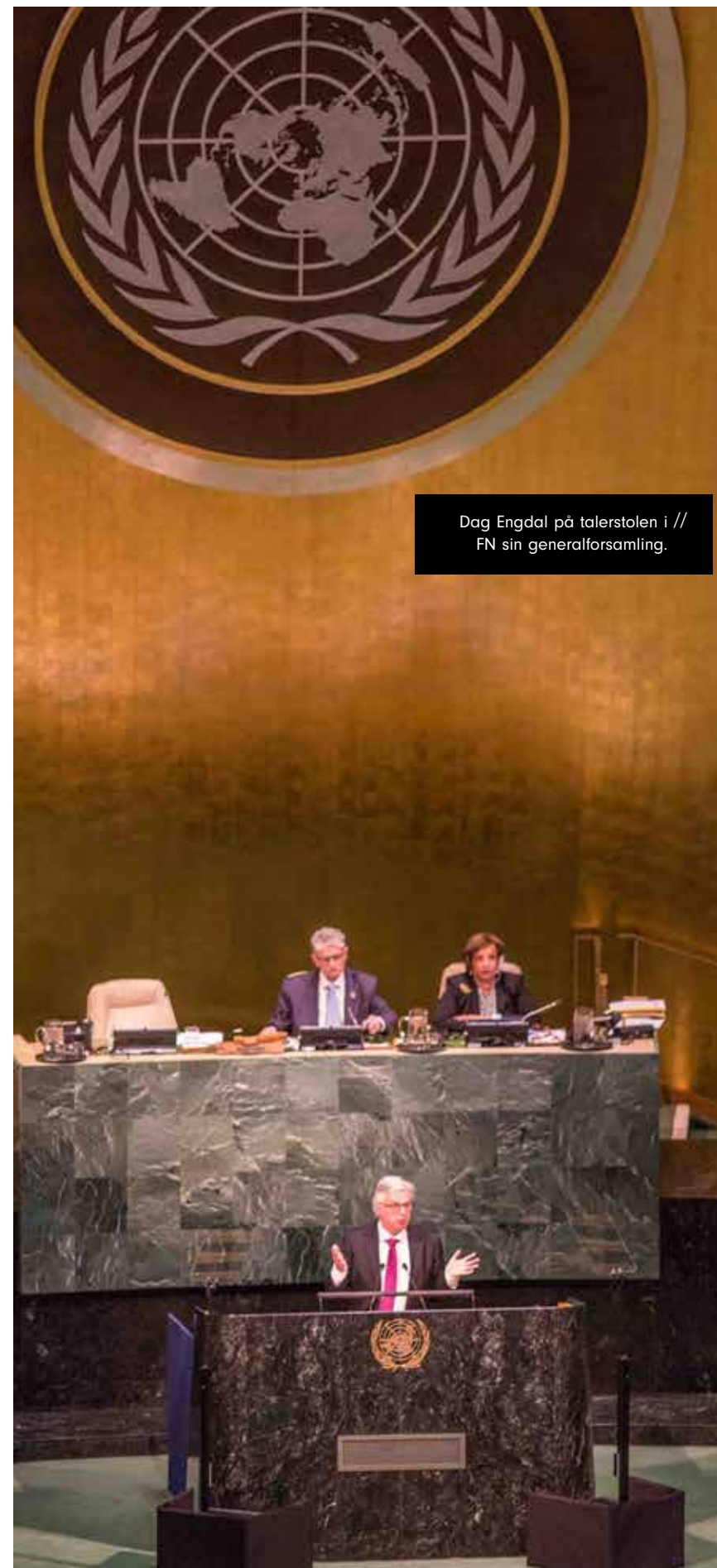
Dagens system som styrer rammene for hva stater kan eller ikke kan gjøre i narkotikapolitikken har grunnlag i FNs narkotikakonvensjoner. Neste gang verdens stater møtes til ett lignende møte er om tre år. Endal og FORUT var plukket ut som en av seks fra sivilsamfunnet som fikk snakke i generalforsamlingen under møtet.

FLERE NORSKE UNDER MØTET

Endal var ved siden av helseministeren den eneste fra Norge som fikk tale i generalforsamlingen, men flere fra Norge var tilstede under møtet. Hilde Thoresen, som representerte Active, den europeiske paraplyorganisasjonen for ungdoms- og barneorganisasjoner innen IOGT, deltok i ett av side- arrangementene til hovedmøtet. Hennes budskap var at helseskadene knyttet til narkotikabruk er et tema som er spesielt viktig for unge mennesker.

- Narkotika har en negativ effekt på muligheten til ungdommer til å delta i samfunnet. - Narkotikabruk ødelegger utdanningsmuligheter og muligheten for å få seg en jobb, og kan ha en negativ effekt på deres liv mens de er i fase av livet hvor de skal etablere seg, sa hun. Derfor er det viktig å hindre at det kommer en ny industri som retter seg mot ungdommer, på samme måte som tobakk- og alkoholindustrien har gjort.

Neste møte omkring den globale narkotikapolitikken er allerede om tre år siden dette var ett ekstra innsatt møte. På det møtet vil man se om man har oppnådd de målene man satte seg i 2009. - Det er mer en nok å gjøre inntil den tid, sier Endal. - Diskusjonen vil nok fortsette, og mange land vil dessverre gjøre lite for å forebygge. Men mengden av tiltak som vi kan sette i gang for å forebygge narkotikabruk er mer enn stor nok.

Dag Endal på talerstolen i // FN sin generalforsamling.

Hilde Thoresen representerte Active // under møtet. Her til høyre sammen med dronning Silvia av Sverige

UNGASS 2016

FNs toppmøte om global narkotikapolitikk - United Nations General Assembly Special Session on Drugs.

Esbjörn Hörnberg, generalsekretær i IOGT // International ledet gruppen av organisasjoner fra sivilsamfunnet frem mot UNGASS-møtet

SLUTTDOKUMENTET FRA UNGASS

Målet for Narkotikapolitikken helse og velferd, og politikken skal være i samsvar med grunnleggende menneskerettigheter.

FNs tre narkotikakonvensjoner er fortsatt hjørnesteiner i det globale narkotikarbeidet.

Stort handlingsrom for hvordan enkeltland gjennomfører sine narkotikapolitikk

Bredde av tiltak nødvendig - forebygging, tidlig intervensjon, variert behandlingstilbud, reintegrering av tidligere misbrukere og skadereduksjonstiltak.

Promenaden AS

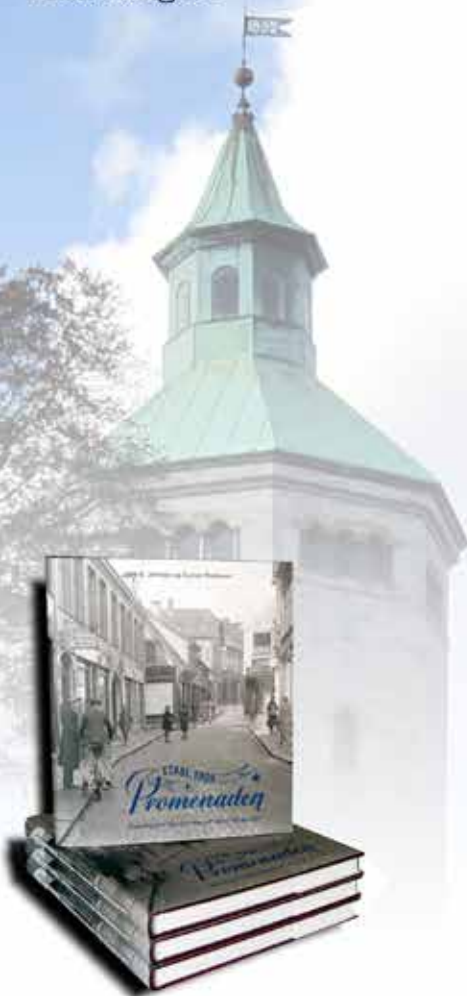
Promenaden AS ble etablert i 1909 og drev restaurant i Kirkegaten 20 i Stavanger.

Restaurantdriften opphørte i åttiårene, men selskapet fortsatte virksomheten som eiendomsselskap.

Promenaden AS eier tre forretningsbygg i Stavanger sentrum. Disse leies ut til butikker og kontorer.

En betydelig andel av overskuddet deles årlig ut til organisasjoner og institusjoner som arbeider mot rus, særlig blant ungdom.

Selskapet har gitt ut flere bøker om avholdsbevegelsens virksomhet i Stavanger.

Selskapets medarbeidere i restaurantlokalet tidlig på nittenhundretallet

Foto: Hilde Lillejord

EN STILLE REVOLUSJON I NARKOTIKA- POLITIKKEN

FN er et 70 år gammelt system for å finne kompromisser mellom nesten 200 land som har mange motstridende interesser. Ikke enkelt. Resultatet blir ofte dokumenter der alle er passe fornøyd, eller misfornøyd, og alle har meninger om hvordan det kunne vært bedre. Men når man først blir enige, kan FN-dokumentene ha stor symbolsk verdi.

NARKOTIKADEBATTEN FLYTTET FREMOVER

Så også i tilfellet med UNGASS. Bak den lange tittelen "Our joint commitment to effectively addressing and countering the world drug problem" og en 24 siders tekst på komplisert diplomatspråk finner man en enighet som har stor betydning. FNs medlemsland har flyttet narkotikadebatten mange steg framover. Det oppsiktsvekkende er alt man har blitt enige om i UNGASS, ikke hva man fortsatt strides om.

Sammenlignet med 20 og 30 år tilbake har det skjedd en "stille revolusjon". Man snakker om narkotikaproblemer og hva som kan gjøres for å redusere dem, på en helt annen måte. "A world apart" var uttrykket som ble brukt av en representant som også hadde vært på UNGASS-konferansen for 20 år siden. Dermed ikke sagt at de praktiske handlingene i hvert enkelt land har forandret seg like mye. Disse er mer bestemt av politiske realiteter i de enkelte land enn av hva som blir diskutert i FN.

Men ordene må ofte komme før handling. Endret forståelse og endret språk gir i neste omgang mulighet for

endring også i praktisk politikk. Dette var da også hovedpoenget i innlegget som undertegnede holdt i hovedforsamlingen i New York den 21. april: Nå har vi nok ord. Vi har nok gode ideer og mulige tiltak. Nå må noe skje i praksis. Reis hjem og plukk noen av de mest effektive tiltakene fra UNGASS-dokumentet og sett ressurser og politisk vilje inn i gjennomføringen!

BRED, BALANSERT OG KUNNSKAPSBASERT

Hvilke endringer er nedfelt i sluttokumentet, som viser at det pågår en stille revolusjon? Dokumentet sier at det må en bred, balansert og kunnskapsbasert politikk til. Det er ikke nok med tilfeldige enkelttiltak. Mange virkemidler må brukes, de må henge sammen, og man må velge tiltak som har best sannsynlighet for å virke.

Man understreker at narkotikaproblemer må betraktes som et helseproblem, og helsepolitiske virkemidler må brukes i større grad, og til dels erstatte politikk og straff. Det anbefales å prøve ut alternative reaksjonsformer til erstatning for straff, en utvikling som allerede er på gang i mange land, ikke minst i Norge.

Effektiv narkotikaforebygging forutsetter at man kan gi økonomisk og sosial utvikling til verdens fattige. Programmer for såkalte *alternativ utvikling* har vist seg effektive i land som produserer koka, cannabis eller opium, og det blir anbefalt å satse økte midler på slike tiltak.

STOR HANDLEFRIHET

UNGASS-dokumentet understreker at

Etter nærmere tre års forarbeid vedtok UNGASS-konferansen i New York enstemmig et sluttokument. Teksten er skrevet på "FN-sk" og er ikke spesielt lett tilgjengelig. Men den representerer en stille revolusjon i den globale narkotikapolitikken.

Av Dag Endal

medlemslandene har stor handlefrihet innenfor FN-konvensjonene. Alle tiltak må tilpasses virkeligheten der de skal iverksettes. Det er nå avgjørende viktig at verdenssamfunnet klarer å realisere det andre målet med konvensjonene, nemlig å skaffe smertestillende medisiner til de fire femtedelene av jordens befolkning som ikke har slike medisiner i dag.

Landene er enige om at hele spekteret av virkemidler må tas i bruk; forebygging, tidlig hjelp, behandling, oppfølging, rehabilitering, integrering og akutt helsehjelp til dem som er rusavhengige. Uttrykket "skadereduksjon" er ikke eksplisitt nevnt, men tiltak av denne typen er listet opp.

KREVER KONSENSUS

Noen har tolket det slik at UNGASS var mislykket, fordi noen land er misfornøyd. Det vises spesielt land som Colombia og Uruguay, som gikk ganske langt i å anbefale legalisering av narkotika. Her er det viktig å forstå hvordan FN-systemet virker. Alle FN-vedtak krever konsensus. Hvis bare ett land er i mot et forslag, faller det. I tilfellet med legalisering av narkotika er de fleste land i mot.

Fra frivillig sektor vil vi bruke de neste tre årene, fram til neste FN-møte om narkotika, til å følge med på hva landene gjør av konkrete innsatser. En stille revolusjon har foregått på papiret. Nå vil vi se at noe tilsvarende skjer i praksis. Det er ikke lett, men både nødvendig og mulig.

18 PROSENT DRAKK IKKE ALKOHOL I 2015

Sett som bildetekst: 20% //
av 20-35-åringene har ikke
drukket alkohol siste år.

Av Jan Tore Evensen

93 prosent svarer at de har drukket alkohol en gang i sitt liv, viser den siste befolkningsundersøkelsen til Folkehelseinstituttet. Men når vi ser på andelen som sier de ikke har drukket det siste året er det betydelig høyere, og teller nå 18 prosent av befolkningen.

20 PROSENT AV DE YNGSTE HAR IKKE DRIKKET

Den høyeste andelen finner vi i den eldste gruppen over 65 år med 27 prosent, men selv i gruppen ungdommer og unge voksne opp til 34 år svarer nå 20 prosent at de ikke har drukket i 2015. Blant norske 15- og 16-åringene ser situasjonen enda lysere ut. 43 prosent svarer at de aldri har drukket, og over halvparten - 54 prosent - at de ikke har drukket det siste året. Så sent som i 1999 lå dette tallet nede på 16 og 24. Det er altså et ganske dramatisk skifte som har skjedd i ungdomskulturen de siste årene. Siden mye tyder på at alkoholvaner danner seg i ungdomsårene er denne trenden mot et lavere forbruk spennende. I tidligere undersøkelser har vi sett et høyere forbruk blant unge voksne, men denne viser altså at trenden mot å drikke mindre også sprer seg i denne gruppen.

- Tallene er gledelige, sier generalsekretær i IOGT Hanne Cecilie Widnes. – Forebygging av rusproblemer handler ikke bare om å få folk til å drikke mindre, men også om å gjøre det

lett å ta rusfrie valg. Det er enklere og mer selvfølgelig for unge mennesker å velge rusfritt når de rundt dem gjør det samme.

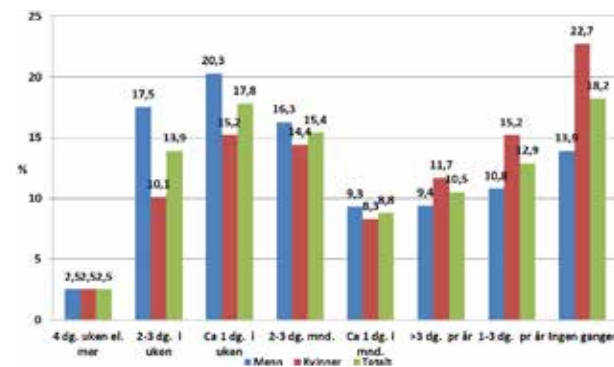
MEST FYLL BLANT DE YNGSTE

Samtidig er det ikke overraskende her vi finner gruppen som oftest drikker så de blir beruset. Eksempelvis oppga 27 prosent i alderen 16 – 24 år å ha vært tydelig beruset en dag i måneden eller oftere i løpet av siste 12 måneder sammenlignet med 4-8 prosent i de tre eldste aldersgruppene. Videre oppga vel tre av ti i aldersgruppen 16-24 år at de aldri hadde vært tydelig beruset i løpet av det siste året, mens det samme gjaldt vel åtte av ti blant de som var 65 og eldre.

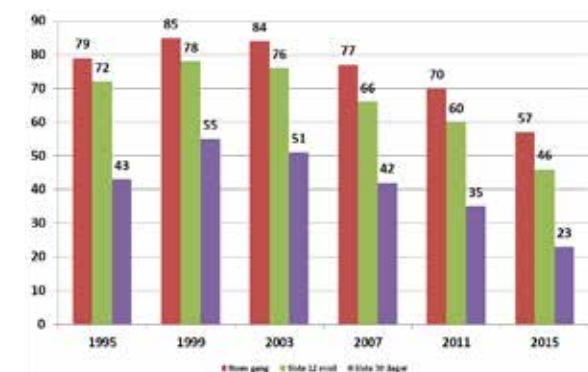
LIK TREND I FLERE LAND

Forklaringene på det økte antallet som ikke bruker alkohol har vært flere, men er en trend vi ser også i andre land. Globalt regner man med et flertall av verdens befolkning – 62 prosent ikke har drukket det siste året, mens 48 prosent aldri har brukt

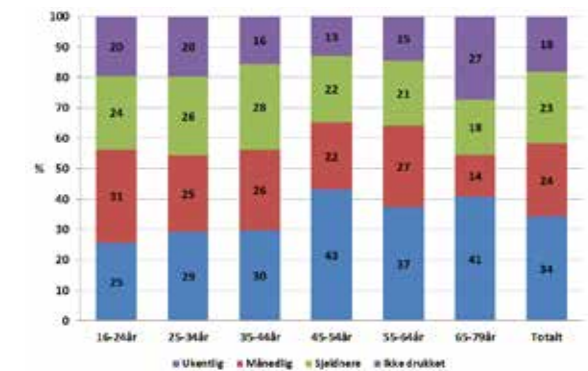
HVOR MYE BEFOLKNINGEN DRAKK I 2015

ANDEL 15- OG 16-ÅRINGER SOM HAR DRUKKET ALKOHOL

DRIKKEFREKVENSSISTE 12 MND PÅ ALDERSGRUPPER

Kilde: Rusmidler i Norge 2015

alkohol. Økt helsefokus og endrede fritidsvaner er blitt brukt som forklaringer på den alkoholfrie trenden. Man regner også med at drikkekulturer er kollektive – dvs. at vaner smitter, og et økt andel som ikke drikker eller drikker lite vil på ett tidspunkt ha en selvforsterkende effekt som gjør at forbruket faller i flere grupper.

Totalforbruket har ellers gått noe tilbake siden toppen i 2008. Det var en kraftig økning fra 90-tallet frem til da., og ligger nå på rundt 6 liter ren alkohol per innbygger. Dette er imidlertid fortsatt historisk høyt. Vinomsetningen har også økt i perioden, og det har vært en dreining fra vin på flaske til pappvin. Denne står noe for noe over halvparten av vinen som omsettes fra Vinmonopolet.

DE VIKTIGE ORDENE

► DØDSAVGIFT - SPRITSLUSA - SKATTELETTE - GODHETSTYRANNI ◀

Dette er noen ord fra samfunnsdebatten siste året. Ord er makt. De setter rammene for hvordan vi ser på virkeligheten. Det er også ett viktig poeng i IOGTs nye kommunikasjonsstrategi.

AV JAN TORE EVENSEN

Innhold er viktigere enn ord, men ord og innhold henger sammen. Ordvalgene sier noe om hvilket perspektiv vi ser sakene fra. Wegard Harsvik, som i fjor kom med boken "Ord er makt", sier at det i politikken ofte spiller en større rolle hvordan mennesker tror at verden er, enn hvordan den faktisk forholder seg. Den amerikanske forskeren George Lakoff bruker gjerne ordet "skattelette" som ett eksempel. Tenk på hva lettelse egentlig betyr. For at du skal oppleve lettelse må du først ha opplevd noe ubehagelig, og når lette koples sammen med skatt blir det klart hva det ubehagelige er. Å betale skatt er ubehagelig. De som vil lette deg fra ubehaget er de gode menneskene. De som vil at du skal betale like mye er de onde.

Dette er hva det å lage rammer eller på godt norsk "framing" handler om. Det handler om å få språket til passe med ditt bilde av verden

ORDENE RAMMER INN VIRKELIGHETEN
Vi tenker gjennom rammeverk, som kronikken til Viktor Watz i dette nummeret i Aksent også sier. Og det er viktig hvilken innramming som aktiveres. Er det den om god forebygging og færre alkoholskader, eller er det den om at vi nå er i 2016 og mennesker burde ha friheten til å bestemme hva som er godt for dem. Den amerikanske høyresiden har i mange år kalt det vi i Norge som regel har kalt "arveavgift" for "death tax" – dødsskatten. Det skaper naturlig nok ingen positive assosiasjoner, men heller at staten står klar ved kista for å grabbe til seg det siste som er igjen. Å være god har som regel blitt assosiert med noe bra, men når man blir kalt godhetstyrann blir man ett menneske som forsøker å presse sin "godhet" om den i det hele tatt kan kalles god, over på andre. En flom av flyktninger skaper følelse av uro og noe som må stoppes.

BØR UNNGÅ DEBATT OM ORD
Dag Endal i FORUT ser det klart i diskusjonen om global narkotikapolitikk. – Vi lever i ett liberalt klima, hvor frihet til noe hyggelig er enklere å selge enn det å begrense noe, selv om begrensninger gir store gevinster. Det ser vi både når det gjelder narkotika- og alkoholpolitikken. Den internasjonale kampen på narkotikafeltet er til stor del en kamp om ord. Bruker vi de gale ordene, blir det ordkløveri og ikke den debatten om gode løsninger og resultater som vi ønsker. Vi bruker heller den mer presise betegnelsen bred, balansert og human narkotikapolitikk. Menneskerettigheter og folkehelse er ord som er en viktig del av dette. Endal mener vi har mange kamper pågående. Vi bør unngå de der ordet i seg selv blir en debatt. Det leder bare inn i en blindgate.

Mina Gerhardsen, generalsekretær i Actis, mener det er viktig at vi beholder definisjonsmakten og setter dagsorden.

Ett godt begrep kan være til god hjelp her. I debatten om tax free-ordningen i fjor brukte Actis ordet "spritluse" om veien passasjerer måtte gå for å komme gjennom tax free-butikken. Ordet fikk god spredning og ble ett samtaletema. - De gode ordene er de som er lette å huske, lette å forstå og ikke minst visuelle, mener Gerhardsen. - Facebook-fylla er ett annet slikt begrep som vi har brukt med stort hell for å si noe om alle bildene av drinker som folk poster på Facebook. Ellers mener hun at den største språkfella vi ellers kan gå i er når vi bruker for mye stammespråk. - Det er mange forkortelser som f.eks LAR som vi ikke kan forvente at alle utenfor feltet kjenner til.

NY KOMMUNIKASJONSSTRATEGI

I IOGTs nye kommunikasjonsstrategi kommer organisasjonen med noen forslag til god ordbruk. – Men det ligger ikke noe ideologisk i å forsøke å finne ord som kommuniserer best mulig, sier

generalsekretær Hanne Cecilie Widnes. - Dette er et kommunikasjons spørsmål. Vi skal unngå ord og uttrykk som gjør kommunikasjonen vanskelig eller definerer oss ut fordi de gir belastende og uklare assosiasjoner. Derfor bruker vi normalt ikke ord som "avhold" eller "avholdsorganisasjon", men heller om å drikke alkoholfritt eller skape aksept for å drikke alkoholfritt. Dette er ikke fordi vi skal endre hva vi står for, men fordi uttrykket "avhold" lett også bringer med seg andre assosiasjoner enn bare drikke-delen.

Vi skal i størst mulig grad bruke positive begreper når vi beskriver våre løsninger. Derfor sier vi en solidarisk, evt. en helsefremmende og restriktiv politikk, ikke bare en "restriktiv".

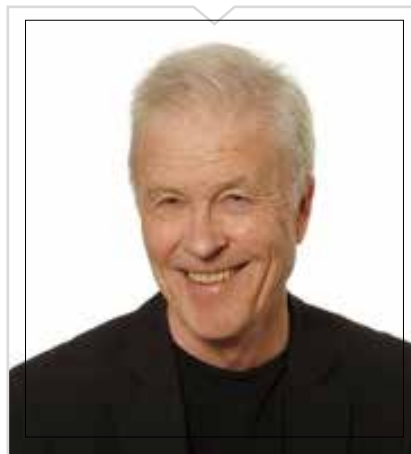
Vi fremsnakker gode alkoholfrie drikker og omtaler disse som naturlige førstevalg, og ikke som alternativer til "normalen".

// FAKTA PRINSIPPER FOR KOMMUNIKASJON I IOGT

- Vi skal kjennetegnes av en språkbruk som er godt forståelig, og som ikke virker frastøtende på målgrupper vi bør ha en konstruktiv dialog med.
- Vi beskriver problemer som folk kan forstå og kjenne seg igjen i.
- Vi legger til rette for at andre kan drive påvirkningsarbeid og engasjere seg.
- Vi skal ha en enhetlig og tidsriktig visuell profilering, godkjent av IOGT sentralt. IOGT-navnet skal knyttes til alt det vi gjør.
- Vi lar aldri en sjanse gå fra oss til å spørre om folk ønsker å bli med i IOGT.

DEN STILLE FOREBYGGINGEN

- Jeg setter pris på at Sterk&Klar konsentrerer seg om utfordringene rundt alkoholbruk og ikke hauser opp om narkotika, sier rusekspert Arne Klyve. Han er IOGTs nye faglige rådgiver og mener at forebygging av ungdom gjennom foreldrene er både mest fornuftig og økonomisk.

\\ Jeg liker de solidariske linjene som avholdsbevegelsen har hatt sammen med arbeiderbevegelsen, sier forebyggingsekspert Arne Klyve.

AV HANNE CECILIE WIDNES

Arne Klyve er samfunnsviter og arbeider som seniorrådgiver i rusfeltet i Bergensklinikkene og ved kompetansesenter for læringsmiljø (BKL). Han har redigert og skrevet flere bøker om utfordrende unge; blant annet boken "Sinte unge menn – i kunnskapssamfunnet" og nå nylig med "Sinte, unge, villfarne menn. Vårt medansvar". Nå skal han bidra med erfaring og kompetanse til å gjøre Sterk&Klar til et enda bedre foreldreprogram.

SOLIDARISK BEVEGELSE

Hva tenker du om at det er IOGT som driver dette prosjektet?

- Jeg synes det er flott at det er en organisasjon med røtter i avholdsbevegelsen som står bak Sterk&Klar. Det gir en god anledning til å rekruttere unge mennesker inn i en rusforebyggende bevegelse. Jeg liker de solidariske linjene som avholdsbevegelsen har hatt sammen med arbeiderbevegelsen, understreker Klyve.

LOKAL TILPASNING

- Hva kan du tilføre Sterk&Klar?

- Først og fremst bred erfaringskunnskap med lav-, middels- og høyrisikoforeldre, forklarer Klyve.

- Jeg har skrevet mye om dette og tror jeg kan bidra med å løfte dette temaet fra individnivå til et samfunnsperspektiv. Det er viktig å løfte blikket og trekke inn de kulturelle dimensjonene rundt hvorfor vi tenker og handler som vi gjør. Det er forskjell på by og land, forskjeller mellom ulike kommuner,

ulikheter mellom minoritetsmiljøer og majoritetsmiljøer. Det kan være stor forskjell på å drive rusforebygging på Nesodden og på Notodden. Jeg er opptatt av at vi får inn den kulturelle sensibiliteten. Derfor må vi benytte oss av ungdomsundersøkelsene fra Ungdata når vi er ute med Sterk&Klar slik at vi tar utgangspunkt i lokale tall i møte med foreldrene. Det er viktig at vi har god innsikt i lokalmiljøet når vi skal møte dem som bor der.

DEN STILLE FOREBYGGINGEN

Klyve tror at den indirekte måten å forebygge rusproblemer hos ungdom som man gjør gjennom et foreldreprogram er det mest økonomiske og fornuftige.

- Det er foreldrene som har den viktige og daglige kontakten med barna. Jeg er i mange sammenhenger kritisk til at det brukes mye krefter på å henvende seg til ungdommene direkte.

Han understreker at Sterk&Klar dreier seg om mange andre dimensjoner enn rus.

- Det handler om trygg oppvekst, om det gode liv og om gode relasjoner. Den stille forebyggingen som ikke nødvendigvis er rusforebyggende begrunnet kan gi store gevinster. Dette er et blikk som vi kan ha helt fra stallebordet og ut videregående skole.

KONSENTRERER SEG OM ALKOHOL

Rusforskeren er opptatt av at foreldrene får muligheten til å forberede seg godt

til alt som skal skje med barna i utforskningsårene, altså i ungdomsårene.

- Da er det viktig at foreldrene har lært å sortere mellom hva de skal bekymre seg over og hva som kan passere. Derfor setter jeg pris på at Sterk&Klar konsentrerer seg om utfordringene rundt alkoholbruk og ikke hauser opp om narkotika. Det er en styrke at IOGT holder tak i det som er vårt mest problemskapende rusmiddel, påpeker Klyve. Det som kunne gjort Sterk&Klar enda bedre, var å møte foreldrene mer i barneskoleårene, i fredstid, og snakket mer om rusfrie soner, om passiv drikking og promillegrenser rundt barn. De som ikke har etablert den gode samtalekontakten med barna i fredsårene kan oppleve at det er vanskelig å få tillit når barna skal gjennom de vanskeligere ungdomsårene. Muligheten er heldigvis ikke kjørt for å få til en god relasjon, men det er ett tyngre løp hvis du har forsømt mye av den daglig gode kontakten.

VÆRE ROLLEMODELL

Hva er det viktigste vi som har barn og ungdom kan gjøre for å forebygge rusproblemer?

- Det er mange ting, men det har ikke nødvendigvis med rus å gjøre. Det handler om å tenke på seg selv som en rollemodell. Du må vende blikket mot din egen utside og væremåte. Foreldre må kjenne seg trygge på at de er betydningsfulle og at de noen ganger faktisk

vet best og kan være tydelige på at de står for noe. Finne en god balanse mellom kjærlighet og fasthet. Da blir du god å skubbe deg på når ungdommene skal gjennom løsrivelsesfasen. Du må våge å være voksen og holde fast på noe. Ikke forsyne ungdommen alkohol før de er 18 år. Følge dem opp og være interessert. Bli kjent med vennene deres. Hvis du virkelig skal lykkes med barneoppdragelsen handler det om å få lære dem også å kunne bry seg om andre. Gi dem en oppdragelse til solidaritet.

ARNE KLYVE er samfunnsviter og arbeider som seniorrådgiver i rusfeltet i Bergensklinikkene og ved kompetansesenter for læringsmiljø (BKL). Han har redigert og skrevet flere bøker om utfordrende unge blant annet boken "Sinte unge menn – i kunnskapssamfunnet" som kom i 2009. I 2013 ga han sammen med Jon Severud ut boken "Ordbok for underklassen" som harselerer med nyord fra næringslivet og forskjønnende tale fra byråkrati og politikere. Nylig kom han ut med boken: Sinte, unge, villfarne menn. Vårt medansvar (Fagbokforlaget).

VERDEN ER VÅRT FELT

I 1934 ble IOGT Tyskland kastet ut av IOGT International. I Norge arrangerte man fredsmøter, og forberedte seg på å ta imot flyktninger fra Mellom-Europa. 30-tallet var en periode hvor IOGTs internasjonale engasjement ble satt på prøve, og hvor engasjementet var stort.

NGU sin formann //
Paul Kvamme

AV JAN TORE EVENSEN

Blant lokale meldinger om studie-sirkler og hete diskusjoner om endring-er i lovverk eller om hva ungdommen i IOGT kan komme til å finne på, kommer meldingene på rad og rekke om bekymring for verdenssituasjonen og betydningen av at IOGT nå tar fredsarbeidet på alvor. På den tiden sa den internasjonale plattformen til IOGT at et av målene var "Fremme av idealet om menneskehetens verdensomfattende brorskap uten hensyn til race, hudfarge eller religiøs opfatning." For dette hadde man samlet rundt en kvart million medlemmer på midten av 30-tallet da de møttes til det som den gangen het verdenslosjemøtet i Zürich. Riktignok en sterk tilbakegang fra tiåret før. En av grunnene til nedgangen var at IOGT i Tyskland allerede hadde måttet forlate organisasjonen fordi ledelsen ikke kunne gi et klart svar på spørsmålet om de så på jøder som brødre og søstre av samme "evighetsverd" som alle andre mennesker. Der gikk grensen for IOGTs politiske nøytralitet.

FRYKTEN FOR EN NY KRIG

I dag er det lett å glemme hvor nær 1. verdenskrig fortsatt var i folks bevissthet på begynnelsen på 30-tallet og hvor sterk redselen for en ny krig var. Krigen hadde brutt ut i 1914 mens en annen internasjonal IOGT-kongress fant sted i Oslo, og møtet måtte avbrytes for at deltakerne kunne nå hjem. Trass krigserklæringene skiltes de som fredsvenner, sies det i referatene. Under krigen fungerte det internasjonale kontoret som en sentral hvor pårørende kunne henvende seg for å finne ut av hva som hadde skjedd med familiemedlemmer, og hvor de kunne sende sine hilsener gjennom til tyske og engelske soldater i sine respektive fangeleire. Et IOGT-medlem forteller om en reise i Sønderjylland i Danmark etter krigen hvor han møter IOGT-ere som har deltatt i verdenskrigen på begge sider. En av de tidligere soldatene fortalte om hvordan han i begynnelsen av krigen hadde kommet i engelsk fangenskap, og

at det både blant fangene som blant de engelske soldatene fantes IOGT-ere. En tysk offiser ble leder, en engelsk soldat nestleder, og under hele krigen satt "fiendene" side om side på losjemøtene uke etter uke.

STØTTET NEDRUSTNINGSARBEIDET

IOGT støttet opp om nedrustningsarbeidet og Folkeforbundet sitt arbeid gjennom hele mellomkrigstiden, men først og fremst så de fredsarbeid som det å bygge dette verdensomfattende brorskapet, eller fellesskapet, for å bruke et mer moderne uttrykk. Derfor var det når IOGT i 1930 ble nominert til fredsprisen viktige argumenter at det i Finland arbeidet både en finsktalende og en svensktalende organisasjon i skjønn forening, i Polen hadde det lyktes å få regjeringen til å anerkjenne tysktalende IOGT-losjer. I Tsjekkoslovakia og i Romania hadde IOGT i høy grad virket forsonende, og den franske IOGT-organisasjonen hadde fått en tilvekst av

IOGT International sitt råd. Internasjonal president //
Oscar Olsson med det store hvite skjegget.

I 1937 hadde IOGT 37 600 medlemmer. Mange //
av disse var med på tur med amerikabåten s/s
Stavangerfjord fra Oslo til Nordkapp

tysktalende losjer i Alsace, mens dens offisielle organ ble utgitt både med franke og tyske artikler. Fra norsk side kunne man dessuten melde at IOGT var den første organisasjonen som fikk i stand fellesstevner av nordmenn og svensker etter unionsoppløsningen i 1905, og at organisasjonens medlemmer hadde virket dempende på krigsiveren på begge sider av grensen.

LIKE VIKTIGE KAMPER

Avholdsarbeidet og fredsarbeidet var to likeverdige kamper å ta. Vår ungdomsorganisasjon NGU (nå Juvente) endret valgspørsmål i 1935 til Edrueighet - Fred - Folkelykke. De to første ordene ga uttrykk for det endelige målet, og når disse mål var nådd mente man å ha skapt den tilstand man ønsket, og som var uttrykt i det tredje ordet "folkelykke". Dette var samme år som Paul Kvamme ble forbundets nye formann. Han ble senere skutt av tyskerne under krigen, dømt til døden for "propaganda for fienden"

som det het i dommen, etter at han helt fra krigsutbruddet hadde vært aktiv i arbeidet med utgivelse av illegale skrifter - en våpenløs kamp, som det heter i nekrologen. Han mottok dødsdommen med: "Kast meg på bålet som ved, blott slekten tendes derved." 3. oktober 1936 kåserte han i NRK i forbindelse med Godtemplarungdommens dag som ble feiret hvert år denne dagen. Det året var parolen Fred - Frihet - Demokrati. - Varig fred mellom folkene kan aldri opnås så lenge kullsviertroen på våbnenes makt holdes vedlike. Vi vil arbeide for at der skapes en internasjonal rettsorden som kan gripe inn og avgjøre tvistespørsmål mellom folkene, sa han blant annet.

TRO PÅ VÅPENLØS KAMP

Troen på en våpenløs kamp rakk langt. I NGU sitt program, også vedtatt i 1935, ble medlemmene oppfordret til å "yde en personlig innsats for bekjempelsen av militærvesenet og militarismens

idè.... Forbundet fordømmer enhver form for krig, enten den betegnes som angreps eller forsvarskrig. Ut fra denne betraktning vil N. G. U. drive et intens arbeide for fullstendig avrustning, så vel nasjonalt som internasjonalt." Det ble avholdt fredsmøter, man deltok på internasjonale fredskongresser og man var en sterk stemme for nedrustning. Selv om pasifismen stod sterkt gjennom hele tiåret ble kampen mot fasismen stadig viktigere og klarere. Forbundet var aktivt med i hjelpeaksjonen til Spania, hvor borgerkrigen herjet. "På steder hvor ingen Spaniakomite arbeider, må vår elag ta initiativet til dannelse av slikt, og ikke la seg bløffe av evnummer som preker politisk nøytralitet", stod det i medlemsbladet. "Her gjelder det ikke noen politisk retning som kan favoriseres, men her gjelder hundretusener, kanskje millioner kvinner og barn som er utsatt for de verste lidelser et menneske kan utsettes for.

IOGT gikk ikke like langt i sine programmer, men rådet hadde like fullt ingen problemer med å anbefale godtemplarungdommen å ta sivilt arbeide i stedet for krigersk opplæring.

HJALP FLYKTNINGER FRA MELLOMEUROPA

Etter som krigen nærmet seg begynte arbeidet imidlertid til like mye å rette seg mot krigens ofre. 27. mars 1940 skriver Johan Mjøsund for IOGTs hjelpeaksjon at "selv om krigen mellom Finland og Sovjetunionen er slutt må det ikke føre til noen avslappelse i hjelpearbeidet". Aksjonen tok sikte på å hjelpe de som på grunn av krig lider uforskyldt, spesielt barna i de krigførende land. Foruten i Finland er det også nød i mange andre land. "Som ved forrige verdenskrig kan det f.eks bli tale om å motta flyktningbarn fra Mellemeuropa i forpleining, og losjer og medlemmer må derfor fortsatt tilstille aksjonsutvalget opplysninger om i hvilken utstrekning flyktninger kan mottas, slik at alt i påkommende tilfelle kan være vel forberedt." avslutter oppfordringen fra hjelpeaksjonen.

To uker etter var Norge selv i krig.

- Veldig bra tiltak. Barna mine har stor glede og nytte av å komme i kontakt med andre barn i samme situasjon med skilte foreldre og med bare mor eller far som er med på aktiviteter. For første gang opplevde jeg å kunne prate en kveld med andre voksne mens alle barna mine var i lek og hadde det hyggelig med andre barn.

Deltaker på aktivitet

ENESTÅENDE FAMILIER I FARTA

- Dette betyr alt for oss som sliter med å gi barna våre de samme opplevelsene som andre barn får. Her får vi muligheten til å knytte bånd til familier med samme eller lignende livssituasjon som oss selv.

Deltaker på aktivitet

- Det betyr utrolig mye for meg at det finnes et lavterskel tilbud som dette for oss. For tiden er jeg i en veldig vanskelig økonomisk periode.

Deltaker på aktivitet

- Hyggelig og berikende fellesskap. Deilig å slippe alle fasadene...

Deltaker på aktivitet

HVER SOMMER ferierer rundt 60 familier med IOGT på strandstedet Gon i Larvik i regi av vårt aktivitetstilbud Enestående familier. Resten av året er familier med oss på ake- turer og hobbyverksteder, kanoturer og brettspillturneringer, bowling og turer til Bjørneparken i Flå eller nærmeste speiderhytte.

Slik går det slag i slag hele året, forteller Trude Sletteberg, nasjonal leder for IOGT-tilbudet "Enestående familier". Over 2000 familier fra hele landet er knyttet til arbeidet.

VIL GI PÅFYLL OG INSPIRASJON

- Det er mange voksne som på en eller annen måte opplever at de er litt alene i foreldrerollen, forteller hun. IOGT vil gjennom Enestående familier gi disse litt påfyll og inspirasjon til det krevende og spennende arbeidet foreldrerollen er. Gjennom Enestående familier bidrar IOGT til å gi gode fritidsopplevelser til familier i særlig sårbare livsfaser.

Enestående familiers aktiviteter finansieres i stor grad av statlige midler, og driftes i det daglige av IOGT i samarbeid med en rekke frivillige ledere fra hele landet.

Tilbudet er evaluert med svært positive resultater av Høyskolen i Vestfold, og er et godt eksempel på hvordan en frivillig organisasjon som IOGT kan gjøre en viktig forskjell i barn og voksnes liv.

IOGT vil gjerne starte opp mange flere "Enestående familier"- grupper rundt omkring i landet. Er du alene med barn og kan tenke deg å være med i en gruppe, eller ønsker å starte opp en selv? **SJEKK NETTSIDEN** www.enestaaendefamilier.no, eller "lik" Enestående familier på Facebook. Begge steder finner du mengder av informasjon og bilder fra våre arrangement og våre lokale grupper.

Prosjektleder Trude Sletteberg får du tak i på tlf: 33 45 32 27.

Når det knapt er mulig å se forskjell på ølet med og uten alkohol, // vil reklame for det alkoholfrie ølet i realiteten som reklame for alkoholholdig øl.

UNØDVEDIG REKLAMEFORBUD FOR ALKOHOLFRIIT ØL?

Det lages masse godt alkoholfritt øl, og det selges stadig mer av det. Noen mener at alkoholloven må lempes for å gjøre det lettere å markedsføre alkoholfritt øl. Men det er svært gode grunner til å la det være.

AV HANNE CECILIE WIDNES

I Norge har vi strenge regler mot alkoholreklame. Det legger også begrensninger på markedsføringen av alkoholfrie drikker. Forbudet gjelder nemlig også reklame for varer med samme merke eller kjennetegn som alkoholholdig drikk. Det er fullt lovlig å kjøre reklame for alkoholfritt øl, men da må ølet ha navn og logo som ikke kan forveksles med alkoholholdig øl. Derfor har du sannsynligvis sett lovlige reklamer i Norge for Clausthaler, Uten og for Munkholm, men aldri for Erdinger Alkoholfrei eller for Carlsberg Non-alcoholic. Det er fordi Ringnes bryggerier ikke har satt logoen sin på boksen eller flasken og kun bruker navnet Munkholm på alkoholfritt øl. Carlsberg Non-alcoholic bruker samme navn, logo og design som det alkoholholdige ølet.

INDIREKTE ALKOHOLREKLAME

Begrunnelsen for denne regelen er å hin-

dre indirekte reklame for alkoholholdig øl. Når det knapt er mulig å se forskjell på ølet med og uten alkohol, fungerer reklamen for det alkoholfrie ølet i realiteten som reklame for alkoholholdig øl. Det finnes kjedelige eksempler på at bryggeribransjen har utnyttet markedsføring av alkoholfritt øl som reklameplakat for alkoholholdig øl. Da nye regler for reklame for alkoholfritt øl ble innført i 1997, var det for å tette igjen et smutthull som ble utnyttet, og som utnyttet i andre land som ikke har denne regelen. Det er bred enighet om at forbud mot markedsføring av er viktig for å begrense forbruk og skader.

BRYGGERIENE VIL REKLAMERE

Bryggeribransjen mener at det finnes et stort potensiale for å øke omsetningen av alkoholfritt øl dersom man kunne markedsføre ølet med bryggerilogoen. *Petter Nome, direktør i Bryggeri- og*

drikkevareforeningen har tidligere uttalt til VG at han mener at reklameforbudet virker mot sin hensikt:

"Reklameforbudet gjør at det blir vanskeligere for bryggeriene å satse på alkoholfritt øl. De bryggeriene som prøver seg må starte helt på nytt med en ukjent merkevare. Da blir det et mindre satsingsområde".

KALDT ALKOHOLFRIIT ØL

Det er mulig at alkoholfritt øl kan bli mer populært og synlig dersom reklameforbudet lempes på. Men bransjen har vist seg å klare å utvikle og markedsføre godt alkoholfritt øl innenfor dagens lovgivning. Dersom bransjen ønsker deg økt omsetning av et alkoholfrie ølet, burde de begynne med å legge bedre til rette for at ølet selges kaldt i butikkene nå som varmen er på vei.

DEN STORE ALKOHOLFRIE TESTEN

Våre ølsmakere fra v. Magnus // Skovdahl, Mirjeta Emini, Gisle Bangsund og Andres Stueland.

ALKOHOLFRITT ØL var en gang forbundet med et litt tamt alternativ og få merker å velge mellom. I Norge har det blitt omsatt norskprodusert alkoholfritt øl siden begynnelsen på 70-tallet, da "Zero" ble introdusert. Siden den gangen har mye skjedd, både i kvalitet og antallet merker å velge mellom.

Av Jan Tore Evensen

VÅR TESTJURY

IOGT følte derfor det var på tide å gjennomføre en alkoholfri øltest. Til testen samlet vi både profesjonelle ølsmakere, og IOGT-ansatte som gikk litt mer under betegnelsen amatører. Anders Stueland arbeider som varefaglig rådgiver på Vinmonopolet. Det betyr bl.a. at han fungerer som dommer i prøveinstansene og gir råd og veiledning om polet sine varer. Polet har de siste årene sett en større interesse for sine alkoholfrie varer, ikke bare øl, men ikke minst eplemost og vinutvalget.

Magnus Skovdahl er selverklært ølnerd med interesse for øl litt over gjennomsnittet. Han har også brygget selv i 5 år og benytter musikertilværelsen sin til å teste nye smaker. 13 alkoholfrie øl på en dag var imidlertid en ny rekord også for han.

Like entusiastisk for øl er ikke regionkonsulent i IOGT, Mirjeta Emini, men hun setter pris på at det har kommet flere alkoholfrie typer, og stilte til testen med friske smaksløker. Det samme gjaldt kampanjeleder i IOGT, Gisle Bangsund, som er glad i øl og som under testen viste god kunnskap når det gjaldt å kategorisere de ulike øltypene.

SMAK OG BEHAG GJELDER
Både Anders og Magnus var før testen klare på at

det også for øl gjaldt smak og behag. Det er viktig at ølet er friskt, gjerne med et preg av malt og en god ettersmak.

- Alkoholfritt øl er antageligvis et av de vanskeligste øltypene å brygge, mener Stueland. - Ølet mister noe av fyllden når man tar bort alkoholen, og bryggerne har hatt en tendens til å kompensere med for mye sødme. Utfordringen er at når du tar bort en komponent, som alkohol, i ølet så påvirker dette helheten. Bryggeriene blir imidlertid stadig bedre, og de siste årene har vi sett flere gode alkoholfrie typer komme. Anders var positiv overrasket etter testen, og synes at det er gøy at det nå begynner å bli litt variasjon i vareutvalget. - Det er imidlertid fortsatt noe å jobbe med, mente Stueland, også ikke minst på designsidene.

CLAUSTHALER PALE LAGER

Testen ga terningkast over hele skalaen. Det meste havnet sånn midt på treet, men vinner av testen viste seg å være Clausthaler Pale Lager. Clausthaler Europas ledende alkoholfrie merke, men dette ølet ble lansert i fjor. Det er en lys lager. Produsenten, HansaBorg skriver at ølet er balansert og krydret, med en frisk og god ølsmak. Torrhumling med Cascade-humle, gir et hint av sitrus i smakens avslutning. Ølet sikret seg 3 seksere og en firer, og ble dermed best i test. Rett etter fulgte Erdinger blå, Nøgne Ø og Weihenstephaner som alle trillet en femmer.

// FAKTA

Fire komponenter å tenke på når vi bedømmer øl (Fra ringnes.no)

1. Sødme/restsukker fra malt
Sødmen fra malt oppleves sødme-fullt i munnen, på samme måte som en kokt gulrot. Maltsukker som ikke gjæren har omdannet til alkohol vil forsterke ølets grad av sødme. Sødmefylt mat skal ha øl med like mye, eller helst litt mer sødme for å skape balanse. Ellers vil ølet virke tørt, tynt og flyktig.

2. Bitterhet fra humle

Bitterheten gir ølet struktur, og er i tillegg til alkohol viktig for å rense munnen for fett. Til fet mat velger vi derfor gjerne en øl med god bitterhet. Verdt å merke seg er dog at bitterstoffer både forsterker hverandre og sitter lenge i munnhulen. Veldig bitre retter bør derfor ikke kombineres med bitre øl, da totalen vil bli mer bitterhet.

3. Aroma/fruktighet fra gjær

Fruktighet kan variere stort mellom de forskjellige ølsorter. Ulike gjærtyper og bruk av urter gir aromaer i retninger som for eksempel gress, frukt, bær, nøtter, sjokolade, krydder, ristet brød og blomster. Likheter mellom aromaene bruker vi aktivt for å få en god smakskombinasjon.

Det er et mål å finne smaker som matcher og utfyller hverandre. Undergjær produserer langt mindre fruktighet enn hva en overgjær gjør. Dette betyr mye for fruktigheten på ølet.

4. Kullsyre

Bitterhet kan variere blant de forskjellige øltypene, men er uansett med på å gi ølet friskhet. Jo mer kullsyre, desto friskere vil ølet oppleves. Kullsyre renser munnen for fett og er en viktig komponent for at kombinasjonen ikke skal virke ufrisk, tung og slapp.

- SKAPER STERKERE TILKNYTNING TIL ORGANISASJONEN

Snaut 60 medarbeidere jobber i en av IOGTs virksomheter. De fleste av dem langt utenfor Oslo. Én gang i året møtes virksomhetslederne og sentralkontoret til konferanse for skape felles identitet og videreutvikle IOGTs arbeid i fellesskap.

Av Jan Tore Evensen

TESTRESULTATER

CLAUSTHALER PALE LAGER dagens testvinner.

Riktignok en firer, men tre seksere sikrer topplasseringen. Ølet har med tydelig humlesmak og virker friskt. Noe tropisk, mener testens eneste kvinnelige ølsmaker. Veldig god balanse.

CARLSBERG

Igjen uenighet med terninger fra to til seks. Toeren ble gitt fordi den minte om lørdagskveld 1990 og barndom. Mens de positive testdeltakerne la til at det er et ferskt, rett frem øl. Konklusjon sånn midt på treet.

WEIHENSTEPHANER

Så kom det omsider igjen noe som gjorde at våre testdeltakere nikket fornøyd. Her er det mye som foregår i smakene. Et typisk hveteøl, og ett av testens beste øl.

ERDINGER BLÅ

Et hveteøl hvor enigheten var større. Mindre bitter enn Clausthaleren. En øl som spiller på flere strenger. Mindre bitter enn Clausthaler, men mangler noe hveteøl-aroma. Ett hyggelig øl som kan drikkes til litt lett popmusikk.

PAULANER WEISSBIER

Så ble det dårlig stemning, igjen. Kommentarer som lappsskaus, buljongpreg, harskt og noe gammelt fortalte at dette er et øl å styre unna.

ESTRELLA

Et sjenert, snilt tamt øl. Lukter brød, mente en av deltakerne. Ølet blir litt hul og diffust, noe som gjelder flere av øltypene som var med i testen.

HANSA NULL

Her rynket testdeltakerne på nesen, selv om representanten fra polet forsøker å holde stemningen opp med en firer. Ølet får karakteren pinglete og kjedelig. Svak, lite smak som en tam cola.

MUNKHOLMEN FATØL

Vi er tilbake sånn midt på treet. Trygt, ikke vond, men kjedelig. Helt ok, ansvarlig alkoholpolitikk å servere dette. Ett innslag av karamellisert malt, mente man å kjenne.

CLAUSTHALER

Kanskje det mest kjente alkoholfrie ølet, men her er det uenighet hos testdeltakerne fra første stund, Terningen faller ned på både to og seks. De som ikke liker ølet kjenner en lett såpe-smak, men det blir også kalt et "sunt", friskt øl med mer sødme enn pils med alkohol.

NØGNE Ø

En av testens beste resultater, og dagens andre sekser fra vår kampanjeleder. Ølet har god balanse i smakene, litt smak av lakris og sigar. Pluss får den også for designet på boksen. En kul boks for menn på rockekonsert, og ser ikke ut som ett alkoholfritt øl.

SAN MIGUEL

Testen har kommet inn i en dårlig stim. Smaken er kunstig og søtlig. Minte om cocktail-bær og tuffrutti, som absolutt ikke er assosiasjoner du skal få ved øldriking. Tenderer til musserende.

SAGENS KJØREPILS

Vi havner igjen der vi har vært under store deler av dagen – midt på treet. Ølet fungerer, men ikke noe mer. Bitterheten feil avstemt.

UTEN

Testdeltakerne blir ikke glade av denne heller. Ikke noen a-ha-opplevelse. Litt sånn ja, ja.

FØRSTE GANG PÅ SEMINAR

Utenfor Haugesund. Ida Braaten, administrasjonssekretær i IOGT, var på sitt første seminar i år. – Det var hyggelig å bli kjent med flere deler av virksomheten, sier hun. – Og også bli kjent med de andre ansatte i IOGT, være noe annet enn "stemmen i Oslo". På samlingen gikk man gjennom den nye visuelle profilen som nå skal gjelde for alle prosjekter og vår nye kommunikasjonsstrategi. Det ble også tid til et seminar med Arne Klyve om rusforebygging i barne- og utforskningsårene.

En annen som var for første gang på personalseminar var Kiahma Whelan, nyansatt prosjektleder i Sterk&Klar. Hun

var glad for å en innføring i organisasjonen så raskt etter ansettelsen.

– Det er mange hyggelige og interessante mennesker i organisasjonen, sier hun. – Dessuten var det bra å få besøke noen av de lokale tiltakene slik at jeg fikk ett inntrykk av hvordan de fungerer. Under samlingen ble både IOGT-barnehagen og TeTre-senteret i Haugesund og Møteplassen i Kopervik besøkt. Whelan syntes også det var morsomt å være med på alle diskusjonene, ikke bare de som har å gjøre med hennes eget prosjekt. – Det skaper en sterkere tilknytning til organisasjonen, sier hun. Viktig på slike samlinger er nettopp muligheten til å se på tvers av prosjektene. Denne gangen

gikk gruppen gjennom hvordan vi bedre kan inkludere minoriteter og flyktninger i arbeidet vårt, og om IOGTs kampanjer for å beskytte barn. Her ble bl.a. Introprosjektet og Kvinner kan, som driver på Son-sentrene, presentert.

DET SOSIALE OGSÅ VIKTIG

Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes er godt fornøyd med samlingen. – Det er viktig å involvere alle i de prosessene vi har i organisasjonen, sier hun. – Og vi har en engasjert stab som gir gode og viktige innspill. Viktig var det også å få presentert tiltakene våre i området for alle ansatte. – Dessuten er det viktig at de ansatte blir godt kjent med hverandre.

Viktor Watz //

LAR DU ALKOHOL-INDUSTRIEN LURE DEG?

Flere store **ALKOHOLSELSKAPER** har i 2016 lansert hva som kan kalles en av de mest dødelige kampanjene noen sinne. Det er derfor viktigere enn noen gang at vi kan avsløre og gjenkjenne hva de gjør, og ikke la det passere ubemerket som harmløs taktikk rundt begrepet samfunnsansvar.

AV VIKTOR WATZ

ABInBev er en av de ansvarlige bak kampanjen "Smart drinking". Kampanjevideoen viser de mange pene og glade unge voksne som har middags-selskap, går ut på klubb og synger karaoke - i seg selv kunne dette være en reklame som glamoriserer alkoholbruk blant unge mennesker. *Så begynner det å endre seg:*

- En person har ikke tatt med seg ID; derfor blir hun nektet å kjøpe alkohol
- En gutt sier nei takk til en drink mens han vifter med bilnøkklene.
- Alt ender dramatisk med en scene hvor en gutt forsøker å overbevise kameratene sine å ta en øl til, men blir i stedet overbevist om det mot satte. I stedet bestiller han så mat fra ett fast food-sted (som ofte betyr det samme som å avslutte kvelden)

Resten av filmen utvikler seg som man kan forvente: personen finner sin ID,

den utpekte edrue sjåføren kjører jenta trygt hjem, en gruppe mennesker spiser pizza, og så plutselig kommer budskapet - "Celebrate Tomorrow. Drink smart tonight." (Fest/feir i morgen. Drikk smart i dag.) Den offisielle hastagen for kampanjen er #celebratetomorrow. Jeg kommer tilbake til hvorfor dette er viktig å merke seg.

Ved første øyekast kan man si at dette er ett harmløst budskap, kanskje til og med ett godt et, for hvem kan argumentere mot ansvarlig alkoholbruk? Det er imidlertid ett mønster her, selv om det er i forkledning, nemlig alkoholindustrien eller **BIG ALCOHOL**.

For å forstå hvorfor, trenger vi å gjøre en diskursanalyse, se bak ordene og se det faktiske budskapet som ligger bak.

PAKKE UT ANSVARLIGHET OG MODERASJONSBUKSKAPET

Men først, hva er "smart drinking"? Ifølge ABInBev er det "forestillingen om ansvaret til og respekt for helsen, velværen og sikkerheten til deg selv og

andre - ikke bare nå, men også i fremtiden." Ikke nå, men i fremtiden. Din fremtid. Vær ansvarlig. Tenk på morgendagen. "Fest" i morgen.

Det er ikke galt å si at denne vinklingen, ansvarlighetsvinklingen, er diskursen alkoholindustrien har brukt i flere år. En brand-analyse av ABInBev viser at de har brukt "moderasjons"-konseptet siden 30-tallet. ADBrands.net skriver:

"En nøkkel til Budweiser sin suksess har alltid vært deres innovative markedsføring. På slutten av 1800-tallet lanserte Anheuser-Busch en serie av innovative kampanjer for sitt øl hvor de hadde pennkniver og frie litografier. "Kongen av flaskeøl" var faktisk selskapets sitt første slagord, introdusert i 1899 (og lånt direkte fra det tyske ølet Kaiserbrau, eller "Ølet for konger"). På 30- og 40-tallet var Budweiser "America's Social Companion" eller "A Beverage of Moderation". Senere på 40-tallet var Anheuser-Busch det første bryggeriet som reklamerte på fjernsyn."

BRUKER GAMLE BUDSKAP PÅ NY MÅTE

Vinklingen mot "ansvarlighet" eller "moderasjon" ser ut til å anerkjenne alkoholskadene, samtidig som de samtidig argumenterer for at alkohol er helt nødvendig for all sosial omgang. Det seneste ABInBev-trekket om å kalle det for "smart drikking" er et resirkulert "moderasjons"-budskap fra 30-tallet - men hvor man forsøker å selge det til konsumenter på en ny og innovativ måte.

For eksempel - vi vet og alkoholindustrien vet at alkohol forårsaker kreft, at alkohol er giftig, avhengighetsskapende, skadelig for fostre og at alkohol dreper, mange. De er (ikke) redd for å innrømme disse tingene (selv om de fortsatt repeterer sitt mantra om "moderat" alkoholbruk og helse) de har ett ess i ermet - "gøy".

Alkohol er gøy. Alkohol er stort. Alkohol er alt du noensinne har drømt om: venner, sex, eventyr, sex-eventyr. Sexismen som alkoholindustrien notorisk bruker er absolutt motbydelig,

og effektiv. Forebyggingsprogrammet FAKE FREE, (som IOGT International står for) vet også dette. Det er derfor FAKE FREE ikke snakker om alkoholskader, fordi vi vet at unge mennesker finner sex og festing mer appellerende enn død og fortvilelse.

AVDEKKE FALSKE MOTSETNINGSPAR

To ord: Falske motsetningspar. Vi vet og alkoholindustrien vet: om du gir mennesker valget mellom dagens raske puls og morgendagens klokskap, vil de fleste velge dagens - spesielt i vår individualistiske konsumentkultur.

Men selv om folk ikke velger dagen foran morgendagen så blir de fremdeles lært myten om at man må velge mellom god helse og å ha det gøy. Ett falskt valg mellom nå og i morgen, så du blir lurt til å tro at du gir opp ett liv ved å velge ett alkoholfritt ett.

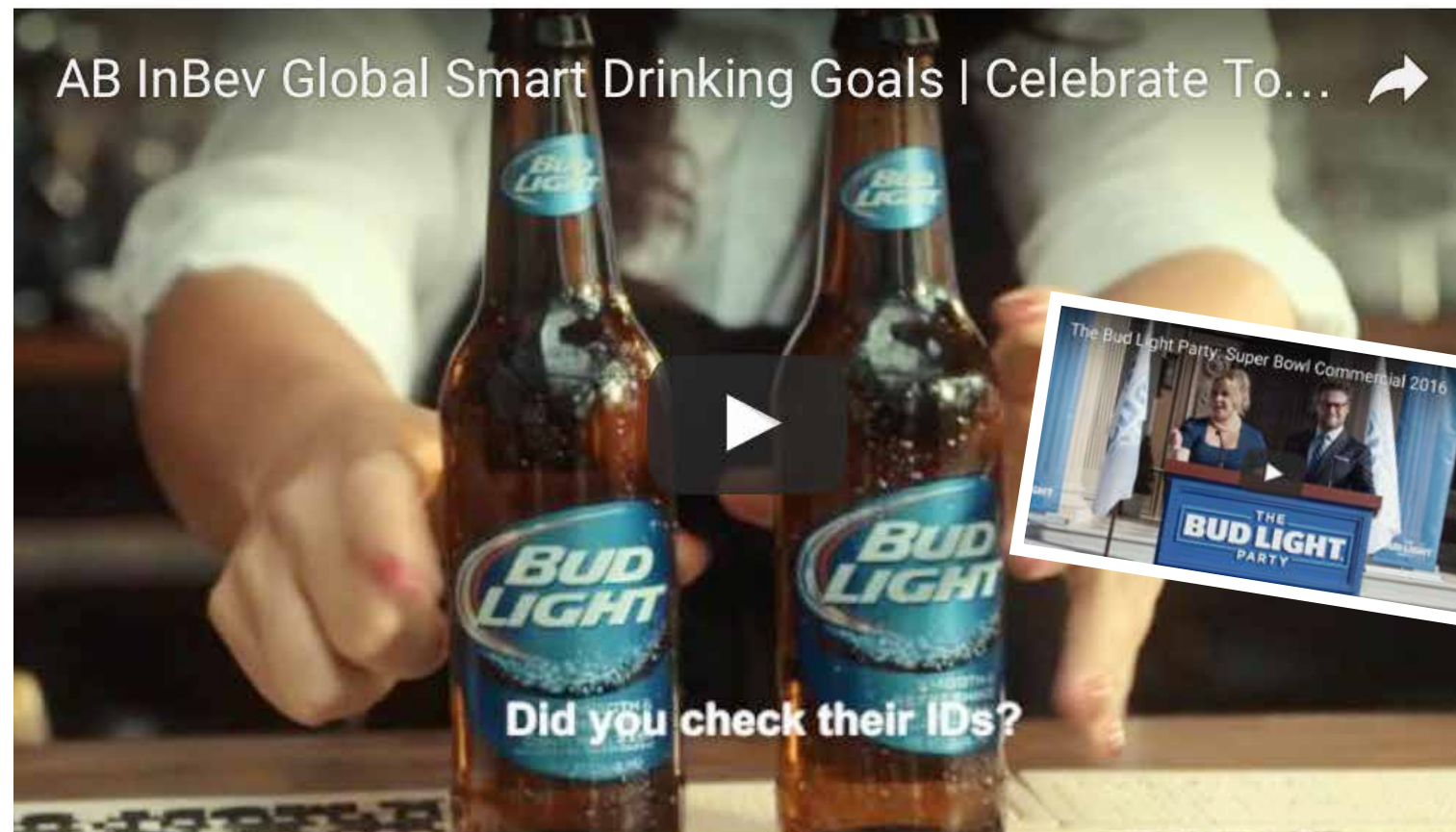
"Hva vi enn gjør så vil det ikke være nok for dere. Forventer dere bare at vi skal forsvinne ut i løse luften?" - Dette er en type svar vi kunne forvente fra alkoholindustrien når vi still-

er spørsmål ved deres kampanjer og bakenforliggende grunner for å kommunisere med kundene. Vi skulle ikke forvente noe annet, det eneste ansvaret de har er til deres eiere, og ikke til meg, ikke til mine venner og familie og ikke til deg.

ABin Bev sier at de ønsker å gjøre kundene bedre i stand til å gjøre smarte valg og endre sosiale normer rundt alkohol. Utfra det skulle ABInBev og Fake Free ha mye til felles. Men: Om du ønsker å endre på normer, hvorfor gjentar du da myten om alkohol som et sosialt glidemiddel? Om du vil at mennesker skal gjøre "smarte" alkoholvalg hvorfor viser du ikke det alkoholfrie livet som normen.

Hvorfor gir du meg valget mellom å feste i dag eller i morgen? Vis meg et liv hvor man kan feire hver dag i stedet.

Kronikken ble først publisert på IOGT International sine nettsider - www.iogt.org

Håvard Røseg //

VI SOM FALLER FRA EN SKYSKRAPER

Livet mitt er en klump med leire. Jeg holder den i hånda, den er min, jeg har blitt fortalt at jeg kan forme den som jeg vil.

AV HÅVARD RØSEG

Den kan bli en praktisk gjenstand, en lysestake eller kanskje en kopp, til glede og nytte for meg selv og andre - eller den kan bli et lite kunstverk. Begrensningene ligger kun i fantasien, sier de, men jeg vet ikke hvordan man går fram - jeg har jo aldri jobbet med leire før. Og jeg har så mange ideer, jeg vil så mye, og i mens jeg prøver å bestemme meg, i mens jeg sakte men sikkert lærer meg grunnteknikkene, stivner leiren og alt jeg sitter igjen med er en klump av frustrasjon og usikkerhet, ubestemmelig i formen.

Michael Jackson har nettopp dødd og jeg sitter på bassengkanten ved et sommerhus i Bordeaux. Jeg er på ferie med familien, jeg er 15 år og ikke lenger så fan, men "noen av sangene hans er bra da". Tenåringsangsten har tatt bolig dypt inne i kroppen min, og som følge er Jackson byttet ut med Nirvana og Metallica. Og det er nettopp Nirvana jeg sitter og hører på når faren min kommer bort til meg, setter seg ved siden av meg, ser alle andre steder enn på meg. Han sier først ingenting, det er stille en stund, men så åpner han munnen, forsiktig, som om han har noe der inne han ikke må slippe ut.

"Du vet at du kan bli akkurat hva du vil i verden, ikke sant?", sier han. "Hæ", sier jeg.

"Jeg er sikker på at du kan bli statsminister hvis du vil det, du vet det?" Jeg blir flau.

"Ja", sier jeg. Jeg har hørt dette før, det er ikke noe jeg tar seriøst lenger, alle sier det til alle - man skulle tro hele generasjonen min er kommende superstjerner, alle som én. Men allikevel, dette føles annerledes - det er ikke ofte at faren min prøver å være så inderlig med meg. Jeg tar meg selv i å tro på han.

Det var derimot ikke statsminister jeg ville bli, men rockestjerne. Jeg lengtet etter anerkjennelsen, det å være flink på noe, det å være spesiell. Jeg lengtet etter rusen og jentene som jeg så for meg ville stå i kø foran meg. Men rockestjernerdrømmen var også et savn etter å være en del av noe større. Mine foreldres generasjon hadde The Beatles og vietnamkrigen som samlingspunkt, generasjonen etter hadde pønken, deretter Nirvana og grønsjen. Og hva hadde vi? Justin Bieber? Dette er selvfølgelig en grov forenkling av historien, men det

Skrivelinjen på Åsane // folkehøgskole

var slik jeg så det for meg, og jeg tror fortsatt det er en liten sannhet i det. Vi har ikke en felles kamp å kjempe, mot foreldre eller mot systemet - vi kjemper bare for oss selv.

Det å være en norsk 19-åring i 2015, er å være oppvokst med alle forutsetninger for å leve det livet man vil. Jeg har som barn levd veldig komfortabelt, både materielt og mentalt, og jeg har fått alt jeg har opp i fanget uten å gi noe for det. Så godt som alle i Norge lever så gode og trygge liv at det eneste som hindrer dem fra å oppnå drømmene sine er dem selv. Det gjør at alle skal reise verden rundt, hoppe i fallskjerm, ta PT-kurs på Bali, ta en lang utdanning og få seg en toppjobb i media - eller skrive en bok om livet sitt, for den saks skyld. Men selv om alle skal, er det ikke alle som kan, uansett hvor privilegert man skulle være. Alle kan jo ikke bli rockestjerne, og jeg er en av dem. Jeg har bare meg selv å takke. For ved bassengkanten i Bordeaux var det en viktig ting faren min glemte å fortelle meg: Du må jobbe hardt for å komme dit du vil. For meg, som den bortskjemte drittungen jeg var, var det alltid mer fristende å se på Netflix, spille Playstation eller dra ut og drikke, enn å øve på gitaren. Det ville jo komme av seg selv. Jeg kunne jo bli hva jeg ville.

Fra denne sommerkvelden da jeg var 15 til nå, har jeg opplevd mye som jeg absolutt ikke ville byttet bort mot endeløs klimpring på gutterommet. Jeg har møtt bra mennesker, jeg har reist og jeg har lært - jeg har lagd minner som har gjort meg til den jeg er i dag som

19-åring. Men jeg har ikke jobbet mot noe, aldri hatt et mål, jeg har bare flytt gjennom videregående skole uten noen store tanker om hva jeg vil. Og nå, nå står jeg foran så uendelig mange valg. Skal jeg bli lærer? Arkitekt? Sykepleier? Skal jeg studere i det hele tatt? Hva skal livet mitt være? Jeg blir redd for å velge feil. Og jeg blir redd for å ikke tørre. For hva gjør det med deg når gamle venner fra ungdomsskolen reiser verden rundt, er på TV eller utgir en plate, mens du selv sitter i kassa på Kiwi og ikke vet hva du skal med livet ditt? Hva gjør det med deg når du bare kan skylde på seg selv? Du føler deg dårlig. Du stresser. Du blir deprimert. Du blir en del av den stadig økende statistikken på psykiske lidelser blant unge. Du sitter med leireklumpen din og ser på at den stivner.

Men det er ikke for sent - jeg er bare 19 år. Leireklumpen kan fortsatt formes til en gitar, en penn, et kamera, en mikrofon. Men det begynner å gå opp for meg at det ikke er det jeg vil. Jeg vil noe større. I går så jeg "La Haine", en fransk film om en gjeng minoritetsungdommer i Paris. Det var spesielt én scene jeg bet meg merke i: Hovedpersonen går forbi en reklameplakat der det står "Verden er din". Typisk individualistisk reklamespråk. Men han stopper opp, stryker over "din" og erstatter det med "vår". "Verden er vår". Banalt, men vakkert. Vi sitter alle og gnir og gnutker på vår lille klump med leire. Men hva om gikk sammen, tok klumpen og forsøkte å lage noe større? Lage noe sammen? I en tid der vi ser på at jorda går under rett foran øynene våre - hva om vi prøver å realisere verden istendenfor oss selv?

For jeg blir ganske fortvilet: Vi er på vei til å utslette oss selv og hva gjør vi? Konkurrerer om å kle oss mest nakne og være mest stolte av kroppene våre for å forebygge kroppspress. Det er latterlig. Vi kan bedre. Vi, dagens 19-åringer, har fortsatt tid på oss. Vi kan lage den største leireskulpturen verden har sett. Vi må bare innse at det er det vi må. For som de sier i "La Haine":

"Heard about the guy who fell off a skyscraper? On his way down past each floor, he kept saying to reassure himself: So far so good... so far so good... so far so good."

Sånn føles verden akkurat nå.

Håvard Røseg fra IOGTs folkehøgskole, Åsane, vant nylig en nasjonal skrivekonkurranse i regi av Informasjonskontoret for Folkehøgskolene. Håvard er elev på Skriveverkstedet ved Åsane folkehøgskole dette skoleåret.

Juryens begrunnelse:

Vinnerbidraget er en sterk tekst skrevet av en reflektert tenåring. Bidraget er godt komponert, og forfatteren har benyttet seg av gode språklige virkemidler. Teksten har en god flyt og er lett å lese. En kraftfull stemme om det å være 19.

"Teksten gir et treffsikkert og tankevekkende svar på spørsmålet om hvordan det er å være ung i 2015. "Livet mitt er en klump med leire"... metaforen åpner opp for tekstens tema, og bildet brukes til å binde sammen teksten til en troverdig helhet. Her er både form og innhold gjennomtenkt. Fra et personlig perspektiv presenterer forfatteren modne og velformulerte tanker om individ og generasjon: klartenkt, men ikke skråsikkert. Søkende, men ikke forvirret. Referansene sitter som et skudd, og avslutningen treffer spesielt godt."

ER AVHOLD AVLEGGES?

Av Bjarne Wik

Etter at Landsstyret har vedtatt kommunikasjonsstrategi i organisasjonen, er det grunn til å stille dette spørsmålet.

Høringsdokumentet var preget av hva vi ikke måtte si eller gjøre som medlemmer av IOGT. I det vedtatte dokumentet er presentasjonen av hva vi står for og skal/bør gjøre blitt viktigere og klarere. Likevel er det utsagn i det vedtatte dokumentet som gir grunn til å spørre om vi er medlemmer av en organisasjon som er ideologisk på gli. **Her er noen eksempler:**

SITAT FRA DOKUMENTET:

"Vi har opplevd at noen medlemmer har en måte å uttale seg på som gir uttrykk for en svart-hvitt tenking, og at det eneste rette valget er å ikke drikke alkohol. Slike uttalelser kan bidra til å plassere oss på siden, og gjøre oss lite relevante i den politiske debatten." **Kommentar:** De som har gitt tilslutning til organisasjonen (til nå?) er de som mener at de gjør det eneste rette valget ved selv å avstå fra å drikke alkohol. Det har de gjort fordi de dermed beskytter seg mot helsefarene og eventuell personlig avhengighet, og for å motarbeide drikkeskikker som gir helseskader og utbredelse av alkoholisme. **Dersom bekjentgjøringen av en slik begrunnelse bidrar til å plassere oss på siden og gjør oss lite relevante i debatten, er det debatten som er lite relevant - ikke debattantene.**

KOMMENTARER TIL BJARNE WIK

Bjarne Wik mener IOGTs kommunikasjonsstrategi viser at vi er en organisasjon på gli. Diskusjonene fram mot det vedtatte dokumentet tyder ikke på det. Slik sett deler jeg ikke Bjarne's bekymring. **Likevel:** Bjarne tar opp flere temaer som fortjener å bli behandlet mer inngående og formuleres bedre. Nå hører det imidlertid med at et par av sitatene i Bjarne's innlegg faktisk er blitt endret i landsstyrets behandling av dokumentet. Om at «det eneste riktige valget er å ikke drikke alkohol», heter det faktisk i det vedtatte dokumentet: «Når dette gjøres i politiske debatter hvor vi f.eks. diskuterer skjenketider eller vi forsøker å få voksne til å reflektere over egne drikkevaner, kan slike uttalelser bidra til å plassere oss på siden, og gjøre oss lite relevante». I sitatet som begynner med «Vi unngår ord og uttrykk.» er ordet 'normalt'

ET ANNET SITAT FRA DOKUMENTET:

Vi unngår ord og uttrykk som definerer oss ut fordi de gir belastende og uklare assosiasjoner, og ikke gir et riktig bilde av oss som organisasjon i dag. Derfor bruker vi ikke ord som "avhold", "avholdsorganisasjon" eller "avholdsbevegelse", men snakker om å drikke alkoholfritt, skape aksept for å drikke alkoholfritt og at IOGT er en rusforebyggende organisasjon. **Kommentar:** Begrepene "avhold" og "drikke alkoholfritt" er begreper med forskjellig innhold. Det å drikke alkoholfritt betyr at en avstår fra å drikke alkohol. Det å markere et avholdsstandpunkt betyr at en ideologisk står for avhold - ikke bare fra alkohol men også fra alle illegale rusgifter. I mitt langvarige medlemskap har jeg både deltatt i intern og ekstern debatt om alkoholpolitikk og medlemskap i IOGT. Jeg har vært stolt av medlemskapet og har ment, og mener fortsatt, at det klare avholdsstandpunktet er det viktigste budskapet jeg kan gi i meningsutvekslingene. Verken i bred kontakt med folk som bruker alkohol, eller i verving-sarbeidet har jeg opplevd dette som et problem som gir mindre lydhørhet og respekt. Jeg er derfor sterkt i mot å søke å gjemme eller ufarliggjøre standpunktet ved konsekvent å unngå bruken av begrepet avhold og skifte til å bruke "drikke alkoholfritt".

En av våre viktigste utfordringer er å motarbeide trivialiseringen og alminneliggjøringen av alkoholbruken i samfunnet. Det gjør en ikke ved å svekke avholdsstandpunktet som ideologi

SITAT FRA DOKUMENTET:

Ord og uttrykk som handler om ordensvirksomheten så som Ø.T, losje osv. kan oppleves som fremmedgjørende og bør unngås i eksterne sammenhenger. Dette

kommet inn: "Derfor bruker vi normalt ikke ord som avhold, avholdsbevegelse osv."

Dokumentet sier også bl.a. at "Det ligger ikke noe ideologisk i å forsøke å finne ord som kommuniserer best mulig". Det ligger et godt ment råd i dette: La oss i møte med andre ordlegge oss slik at vi kan diskutere ett tema av gangen. En bør i det minste forsøke å ha et bevisst forhold til hvilke assosiasjoner ulike ord og begreper vekker hos andre. Så kan en gjerne fortsette diskusjonen om hvor mye nytte det er i de alternative formuleringene som er tatt inn i dokumentet. I og med at medlemskap i IOGT faktisk betinger at en skal avstå fra bruk av alkohol og andre rusmidler, så burde kommunikasjonsstrategien også løfte fram de gode argumentene for dette. På det punktet kan den forbedres. Vi kan ikke bestribe at det er en forskjell på 'å velge alkoholfritt' og å ta et standpunkt som innebærer at en ikke titt og ofte setter seg

gjelder også i internt materiell som sendes til medlemmer som ikke er tilknyttet avdelinger hvor disse benevnelser i bruk.

Kommentar: Når det gjelder ordensvirksomhet så er det i hovedsak et tilbaketragt stadium i IOGT. Det dukker likevel stadig opp i dokumentene fra sentralt hold at dette er et viktig problem for vår virksomhet. De restene som finnes er hos enkelte få tradisjonsbundne medlemmer og avdelinger som finner at symbolske ordensformer er viktige for deres arbeid i organisasjonen. Å stigmatisere disse, slik det gjøres i dokumentet, ved å anmode at de avstår fra ordbruk disse liker og definere dette som "fremmedgjørende" er i dagens situasjon å skyte langt over målet. Det kan virke til at de forlater organisasjonen i en situasjon vi svært trenger alle medlemmene.

Et tilsvarende spark til de eldre medlemmene i IOGT er gjemt i følgende sitat:

Der vi har enkeltpersoner som gjør en innsats, vil de kjenne oss gjennom disse personene. At såpass mange av våre kontaktpersoner er eldre, gjør også noe med hvordan organisasjonen oppfattes. Er dette et problem? Eller er det bare vanlig uforstand hos ennå ikke så gamle medlemmer i organisasjonen et i et samfunn der det nå er vanlig å stigmatisere medlemmer i "eldrebølgen".

IOGTs utfordring er ikke at vi fremdeles har noen eldre medlemmer, men at vi ikke markerer oss tydelig nok til å rekruttere fra den yngre garde.

Konklusjon: I Aksent nr 3 2015 stilte Svein Sæterdal spørsmålet: IOGT nok en ny måteholdsorganisasjon? Samlet synes kommunikasjonsdokumentet å være en strategi for å svekke IOGTs profil og ideologi om totalavhold fra rusgifter, og derfor en bekrefteelse på at vi er på gli.

selv i en valgsituasjon. Valget har en gjort. Dette er et anerkjent ståsted når det gjelder tobakk og ulovlige rusmidler, og argumentene er sterke også når det gjelder alkohol. Skal vi verve medlemmer, kan vi ikke være redde for å bruke dem. Mange vil bekrefte at et bevisst valg har vært helt avgjørende for deres eget liv. Og som en solidarisk handling har det vært like avgjørende for andre. Bjarne har også synspunkter rundt innholdet i et avsnitt om «Kjennskap og omdømme» og betydningen av at mange av våre kontaktpersoner er eldre. I ettertankens klare lys heller nok også jeg til at man her trekker slutninger på et ikke altfor solid grunnlag. Kommunikasjonsstrategien er ikke hugget i stein. Den skal tas opp til behandling annethvert år. Det fremgår av dokumentet.

Trond Aasland,
medlem i sentralstyret

SKAP ALLIANSER

Jeg hørte på radioen i at forskere er bekymret for det høye alkoholforbruket blant studenter. 12 % av mannlige og 6 % av kvinnelige studenter har et så høyt alkoholforbruk at det går ut over studiene. Forskere er bekymret for følger dette kan ha på sikt med en risikofylt drikking i studieårene.

I disse dager feirer russetiden at 13 års skolegang snart er over. Majoriteten av dem har et alkoholforbruk i russetida som kan føre til uønskede hendelser som vold, seksuelle overgrep og på sikt – et alkoholforbruk som kan få store konsekvenser.

Slike bekymringer kommer stadig til uttrykk i nyhetsbildet og jeg opplever et større fokus på risikofylt drikking fra befolkningsgrupper som vi vanligvis ikke har som allierte.

ALKOHOLBRUK REDUSERER LEVEALDEREN

WHO har nå anslått at alkoholbruk står på 3 plass som årsak til redusert levealder hos ellers friske personer. Det er anslått at ca. 50 % av innleggelsesene innen psykiatri er rusrelatert. Innen somatikken er også alkohol og andre rusmidler en utløsende faktor for medisinske sykdommer og alvorlige skader.

I FOLKEHELSERAPPORTEN 2014 STÅR DET:

- Skadelig bruk eller avhengighet av alkohol er den hyppigste forekommende ruslidelsen i Norge.
- Alkoholforbruket er i dag 40 % høyere enn for 20 år siden.
- Menn drikker mest (med unntak av vin), men forbruket har økt mest blant kvinner og eldre.
- Økning i antall stordrikkere og høyere alkoholbruk i befolkningen generelt.

SOSIOØKONOMISKE FORHOLD:

- Alkoholbruk øker med høyere utdanning og inntekt
- Personer som ikke lever i parforhold har høyere alkoholforbruk
- De fleste utvikler alkoholavhengighet i ungdomsårene / tidlig voksne

Ved en undersøkelse av 1300 pasienter innlagt ved akuttmedisinet i OUS viste det seg at nesten 50 % fikk påvist rusmidler i blodet

Hanne Ringdal //
Leder i IOGT Norge

PASIENTER SPØRRES OFTERE OM ALKOHOLBRUK

Jeg har jobbet innen somatikken på sykehus i 40 år. Ved innleggelses tidlige ble pasientenes alkoholforbruk ikke registrert og selv om høy promille kunne være den utløsende faktor for skader og ulykker, var fokuset på selve skaden og ikke alkohol som en av årsaksforholdene. De siste årene er det lagt inn som standard at pasienter ved innleggelses blir spurt om tobakk- og alkoholforbruk. Svarene har nok ikke alltid samsvart med det faktiske forbruk da det i mange sammenhenger er lett å "pynte" på svarene.

Jeg deltok nylig i et seminar der Avhengighet, kartlegging og behandling var tema. Der ble det presentert et verktøy for registrering av alkoholforbruk hos pasienter – AUDIT – Alcohol Use Disorder Identification. Der kartleggingen viser at pasientene har et risikofylt forbruk, er det en gylden anledning for å sette i gang med behandling. Med fokus på barn som pårørende er det anslått at mellom 50 000 – 100 000 barn lever med foreldre som har et risikofylt alkoholforbruk. Når vi ser på alle de sykdommer som forårsakes / forsterkes ved alkoholforbruk, så er det god pasientbehandling og samfunnsøkonomi å ha fokus på forbruket!

TRYGGERE UTELIV

IOGT sin alkoholpolitiske aktivitet «Tryggere uteliv» har møtt politikere og frivillige organisasjoner til informasjon og debatt om skadevirkningene som alkohol påfører den enkelte, pårørende og samfunnet. Vi opplever at IOGT får gehør i stadig flere miljøer med våre rusforebyggende holdninger og tiltak. I disse dager utarbeides det alkoholpolitiske handlingsplaner rundt om i kommunene og mange IOGT-avdelinger har fått komme med innspill som blir tatt til følge. Vi har gode muligheter for å implementere holdninger i mange frivillige organisasjoner som har et samfunnsengasjement. Folkens – grip sjansen – skap allianser som kan hjelpe oss så mennesker kan leve frie, rike og meningsfulle liv hvor ikke rusmidler står i veien for dette.

Bekymringsfull drikking blant 12-åring

Bekymringsfull drikking blant norske 12-åring

Blant norske 12-åring sier hver tiende gutt at de har drukket alkohol minst en gang i løpet av siste måned. Tre prosent sier de har vært fulle. Blant jentene er det 4 prosent som sier de har drukket og rundt 1% som har vært fulle.

Forsker Mari-Anne Sørlie mener at det grunn til å være bekymret. Til forskning.no sier hun at det er sjeldent man gjør studier av så unge. – Det at det i hele tatt finnes så unge i Norge som på månedlig basis drikker mer enn en slurk eller to med alkohol – og at noen 12-åring til og med drikker seg fulle – bør bekymre.

Tidlig alkoholdebut har tradisjonelt vært sett på som en sterk risikofaktor for problematisk drikking senere i livet. Nå er det ikke alle undersøkelser som bekrefter dette, men en som drikker alkohol før fylte 15, har fire ganger så høy risiko for å utvikle alkoholavhengighet senere i livet, enn en som først drikker som 20-åring.

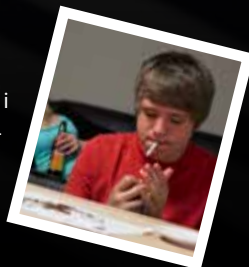
Undersøkelsen visste alkoholbruk er en sosial aktivitet også på dette alderstrinnet. Det er en sterk sammenheng mellom antallet venner som bruker alkohol og eget bruksmønster. Forskerne mener også at det at foreldre følger med på hvem barnet sine venner er, hvem de tilbringer tid sammen med og hvor de befinner seg i kan ha en beskyttende effekt. Individuelle personlighetstrekk ser ut til å være mindre viktig for bruken av alkohol. Dette er lignende resultater som man også har sett med barn lengre oppe i tenårene. Tenåring med et nært forhold til foreldre kan tenkes å fortelle mer om sine aktiviteter og sosiale nettverk.

<http://forskning.no/alkohol-og-narkotika-barn-og-ungdom/2016/02/sa-mye-alkohol-drikker-norske-12-aringer>

Unge drikker og røyker mindre enn før

En undersøkelse fra Universitetet i Bergen bekrefter trenden om at ungdommer både drikke mindre alkohol, og røyker mindre. Rundt hver tiende elev i tiende klasse sier de har vært fulle, noe som er nesten 30 prosent færre enn ved forrige spørreundersøkelse for fire år siden. Mindre enn to prosent av elevene opplyser at de røyker. Professor Oddrun Samdal mener at trenden viser at helse er viktig for unge. – Det går inn i en generell sunnheitsprofil, og at en ønsker å ha kontroll på egen atferd. Det er en del av en helhet.

Undersøkelsen viste også at to av fem jenter på 16 år slanker seg. Flertallet uten at de trenger det, i følge forskerne. Kroppspresset kan være stort.

Menn drikker mindre når kjæresten blir gravid

Kvinner har i mange år blitt anbefalt å ikke drikke alkohol når de gravide, og ikke engang når de forsøker å bli gravide. De fleste kvinner følger også dette rådet. Nå viser en ny undersøkelse at norske menn følger partneren. Forsker Sonja Mellingen har skrevet sin doktoravhandling på alkoholbruk og svangerskap, som konkluderer med at fedrene også blir mer forsiktig med alkohol under svangerskapet. Dette er et funn som skiller seg fra utenlandske studier, noe som kan ha sammenheng med likestillingen mellom kjønnene i Norge. Fars endring synes ikke å være et resultat av press fra mor.

44% av mødrene har gjenopptatt alkoholkonsumet når barnet er tre måneder, så er det en jevn stigning frem mot 18 måneder, hvor 90% av mødrene igjen drikker alkohol. Dette har særlig sammenheng med morens alkoholkonsum før svangerskapet. De kvinnene som drakk mye før de ble gravide, begynte å drikke igjen raskt etter fødselen. Foreldre bestående av foreldre som er gift eller samboer, har en høyere alkoholfrekvens enn enslige mødre. Enslige mødre drikker sjeldnere, men mer når de først drikker.

Høyt alkoholkonsum er ellers forbundet med lavere partilfredshet i barnets første leveår, og en forhøyet risiko for samlivsbrudd. Alkohol er altså en av flere risikofaktorer for slike brudd.

Bruker lokalpolitikerne forskning?

Svaret på det kunne man håper var ja, men en undersøkelse som forskere ved Folkehelseinstituttet har gjort viser at det er svært ulikt fra kommune til kommune i hvert fall når det handler om beslutninger om skjenketider. Av de 24 kommunene som ble undersøkt, og som hadde endret skjenketider i perioden 2011-2014 hadde 13 ikke brukt forskning i beslutningsprosessen, mens de andre enten hadde brukt det i forslaget til kommunestyret eller i den rusmiddelpolitiske handlingsplanen.

Forskerne identifiserte også to interessekoalisjoner med forskjellige standpunkter og verdier. Begge brukte forskning i ganske stor grad, både i den offentlige debatten og i formelle beslutningsprosesser, men de brukte forskningen på forskjellige måter, sier Ingeborg Rossow, forsker ved Folkehelseinstituttet.

Den restriktive koalisjonen ønsket kortere skjenketider og vektla folkehelse og trygget, og til denne tilhørte politikere i Kristelig Folkeparti, politiet og ACTIS. De fremhevet forskning som har vist at redusert skjenketid fører til mindre vold. Den liberale koalisjonen, som bestod av politikere i Høyre og Fremskrittspartiet og aktører i utelivsbransjen vektla individets frihet og næringslivsinteresser. Denne koalisjonen diskrediterte aktivt denne forskningen, mens de viste til at redusert skjenketid fører til mindre omsetning i utelivsbransjen. Politikere i andre partier og aktører i helse- og sosialtjeneste hadde ingen tydelig tilhørighet i noen av gruppene.

KONTAKT IOGT:

Henvendelser vedrørende medlemskap, adresse-endringer mv. sendes til adressen over, eller på telefon til 23 21 45 80.

FYLL FERIEN

DE BESTE MINNENE LAGER VI SAMMEN

19 prosent av alle nordmenn sier at de har opplevd andre foreldre beruset sist de var på sommerferie sammen med barn. 7 prosent oppgir at de selv var beruset.

Sommerferien skal gi et avbrett fra hverdagen og gode minner for resten av livet. Det gjelder like mye for barn som for voksne. Finn praktiske løsninger som tar hensyn til barna. Ett av ti barn har opplevd noe som har fått de til å ønske at foreldrene drakk mindre. Når du selv ikke drikker alkohol når du er sammen med barn og unge, gjør du det enklere for andre å ta rusfrie valg når de er sammen med barna sine.

Barn trives best med edru voksne!

